

ESPURNES BARROQUES

MÚSICA I
EXPERIÈNCIES
AL TERRITORI
BARROC

COR DE CAMBRA FRANCESC VALLS *Officium defunctorum*

Diumenge 13 de setembre de 2020, 17h.

Basílica de la Seu
MANRESA (BAGES)

Amb el suport de:

Diputació
Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

PROGRAMA

Arvo Pärt (1935)

Da Pacem Domine

Tomás Luis de Victoria (1548-1611)

Officium defunctorum

Taedet animam meam (Lliçó segona del primer nocturn de matines de l'ofici de difunts)

Missa pro defunctis

Introit (Requiem)

Kyrie

Gradual (Requiem)

Ofertori (Domini Iesu Christe)

Fantasia del IV tono, de Luys de Narváez (1526-1546) - Arxillaüt sol

Sanctus et Benedictus

Agnus Dei

Communio (Lux Aeterna)

Versa est in luctum cítara mea (Motet pro defunctis)

Libera Me (Responsori)

Arvo Pärt

Da Pacem Domine

Durada aprox.: 60' sense pausa

NOTES AL PROGRAMA

S'atura el món

13 de març de 2020. Malgrat el caos inicial produït per la inèrcia que portàvem, a casa nostra es para el món. I es para, sobretot, perquè els infants deixen d'anar a escola; i això ho capgira tot. Demà, sis mesos més grans i plens de la seva vitalitat intrínseca, tornaran a les aules, que es tornaran a omplir de vida.

Contrastant amb aquesta vitalitat, del 13 de març al 13 de setembre hi ha hagut més de 13.000 defuncions a Catalunya a causa d'un virus que afecta principalment el nostre sistema respiratori i que, tanmateix, ha donat un merescut respir al planeta. Un respir massa breu, perquè la Terra, després d'uns dies de desplegar-se més a pleret i de baixar-li lleument la temperatura, continua tenint febre.

Durant aquests sis mesos, i mentre el món descansava una mica de nosaltres, els responsables polítics han pres decisions difícils i sovint controvertides per fer front a aquest virus segurament beneficiós per al planeta però perjudicial per als humans que hi habitem. Fos quin fos l'encert de les decisions que es prenien, i fos quina fos l'actitud més o menys responsable de la població, hi ha hagut un sector no pas al peu del canó (perquè no cal pas fer servir terminologia bèl·lica quan no cal) sinó compromès al màxim per vetllar per la nostra salut. I és que el personal sanitari, ja fos des de l'àmbit de la infermeria, la neteja, la medicina o l'administració, ha arriscat el benestar i la seguretat propis per contribuir a millorar els dels altres. Davant la seva actitud valenta i altruista, Hipòcrates es trauria el barret.

Per això, en el concert inaugural d'aquesta tercera edició reinventada d'Espurnes Barroques (la tercera, prevista per al maig-juny no es va poder celebrar), volem retre'ls el nostre petit homenatge. I ho fem posant a la seva disposició la meitat de l'aforament d'aquest concert. Si molts dels afectats per la Covid-19 es van curar gràcies al contacte amb els sanitaris, ¿què menys que seure amb gratitud al seu costat? I ¿què menys que fer-ho escoltant l'*Ofici de difunts* de Tomás Luis de Victoria, per tenir presents i homenatjar també les persones que ja no poden seure aquí amb nosaltres?

L'Ofici de difunts a La Seu

Una manera de recordar les persones que ja no són en aquest món i consolar els qui trobem a faltar la seva presència física és amb una missa de difunts. Això és el que féu Tomás Luis de Victoria, un dels compositors hispànics més grans de tots els temps, arran de la mort de l'emperadriu Maria d'Àustria, ocorreguda el 1603 al monestir madrileny de Las Descalzas Reales. Victoria, que des del 1586 era el seu capellà personal, havia nascut a Àvila el 1548, el mateix any que ella, amb vint anys acabats de fer i com a filla de Carles I d'Espanya i V d'Alemanya i Maria de Portugal, contraïa matrimoni amb Maximilià d'Àustria i esdevenia —

per absència temporal del pare i del seu germà Felip II— regent d'Espanya fins el 1551, abans de traslladar-se a Àustria i esdevenir emperadriu el 1564.

Victoria forma, juntament amb el belga Orlando de Lassus i l'italià Giovanni Pierluigi da Palestrina, la trinitat dels polifonistes del Renaixement tardà. Tots ells exerciren com a mestres de capella en diverses esglésies de Roma, com és el cas avui, per exemple, de Mn. Valentí Miserachs, format en aquesta diòcesi. Tots tres forjaren un estil polifònic transparent i lluminós a l'empara de les directrius del Concili de Trento, que advocava per una intel·ligibilitat dels textos allunyada dels enrevessaments tardomedievals.

L'*Officium* és la clau de volta de la producció de Victoria, tota ella de caràcter sacre, i es pot afirmar sens dubte que no és sols la culminació de la seva obra, sinó també el bellíssim cant del cigne de la polifonia del Renaixement (n'hi ha prou de recordar que el 1607, només dos anys més tard de la publicació de l'*Officium*, Monteverdi inaugura —si és que podem posar-li una data— el Barroc, amb l'estrena de l'*Orfeo. Favola in musica*).

Més enllà de les set seccions canòniques d'una missa de Rèquiem, Victoria afegeix tres peces més a la partitura, dues d'elles extretes de l'atribolat *Llibre de Job* que, tant per la pròpia música com per la colpidora desesperació del text, doten l'obra d'un caràcter encara més contemporani i del tot vigent. Si els versos de Job (els primers dels quals són part de l'ofici de matines de difunts) són motets de composició lliure, la resta de parts del Rèquiem i el responsori final *Libera me*, combinen el cant pla amb la polifonia més enginyosa i expressiva del seu creador. Per copsar-ne la dimensió emotiva i espiritual, només cal parar bé les orelles a la infinitat de matisos vocals que s'hi despleguen i alçar els ulls a la llum que entra, ara a la tarda, pels vitralls de La Seu.

Fer el concert aquí, a La Seu de Manresa, que és al seu torn la seu de la regió sanitària de la Catalunya Central, ens va semblar pertinent no sols pel simbolisme de l'edifici dins la ciutat, sinó per un petit vincle històric entre la seva cripta (d'on sortirà el cor) i la partitura. I és que allà on es veneren les relíquies dels Cossos Sants, i abans de l'actual retaule de Jaume Padró inaugurat el 1782, hi havia un retaule d'Antoni Maimó i Jeroni Soler, pintat i daurat l'any 1602. És a dir, un any abans de la mort de l'emperadriu Maria d'Àustria que propicià l'escriptura de l'*Officium*. Un ofici lluminós tant en la música com en el text, interpretat, doncs, a la ciutat de la Llum i davant la Mare de Déu de l'Alba.

(Re)elegir el compromís

Amb una breu intervenció de l'arxillaüt sol enmig, l'*Officium defunctorum* de Victoria estarà emmarcat a principi i final pel *Da pacem Domine* d'Arvo Pärt, l'obra que el compositor estonià escriví per encàrrec de Jordi Savall arran dels atemptats de Madrid de 2004. En la seva

NOTES AL PROGRAMA

música, Pärt ens convida a una pau d'esperit convocada ja des del mateix text: no ens cal lluitar, car la lluita no és en mans nostres. La qual cosa no vol dir que no ens calgui comprometre'ns, com bé saben els sanitaris a qui dediquem el concert d'avui, i com bé sabem tots els que avui som aquí, compromesos amb l'art i la cultura malgrat la dificultat de les circumstàncies.

Davant de qualsevol situació vital, sobretot si és una situació traumàtica o catastròfica (que són les que més ens aboquen a adonar-nos de la nostra contingència), ens toca prendre decisions. El gran Lluís Duch, traspasat amb prou feines fa dos anys, ho tenia clar quan parlava de l'etimologia del mot religió. Sense negar-li la dimensió de *re-ligare* (de lligar l'home amb la dimensió transcendent alhora que amb els seus congèneres) i de *re-legere* (de rellegir la pròpia tradició), Duch feia èmfasi en la dimensió de *re-elegere*. És a dir: en el fet de re-elegir on ens situem vitalment.

En gran mesura és el que ens toca ara a nosaltres, davant la pèrdua d'allò que teníem per quotidià. Re-elegim tornar als concerts? Re-elegim trobar-nos amb els qui estimem? Re-elegim obrir-nos als altres confiant en la seva innocuïtat? Nosaltres ho tornem a triar, sí. Amb les precaucions que calgui, però sense por. Perquè la por (que es manifesta sobretot als ulls i que els llavis tapats no poden matisar) ens paralitza i ens enfosqueix. La por no construeix ni cura. El que cura —com bé saben metges i infermers, i personal d'administració i neteja dels centres de salut— és el contacte. I demà, 14 de setembre de 2020, els nens —que són el futur— tornaran a portar el contacte de la vida a les escoles. I el món, lluminós, continuarà el seu ofici de celebrar la vida.

Josep Barcons Palau

BIOGRAFIES

COR DE CAMBRA FRANCESC VALLS

Sopranes: Belen Barnaus, Maria Casado, Irene Mas, Neus Llorens

Contralts: Mariona Llobera, Marta Corderó, Dani Folqué, Queralt Sales

Tenors: Carles Prat, Aniol Botines, Ferran Mitjans, David Pastor

Baixos: Antonio Fajardo, Jordi Ricart, Ferran Albrich

Amb la participació de Meritxell Milà, Cristina Tena, Marc Garcia i Roger Casanova, estudiants becats del Conservatori Superior de Música del Liceu en conveni amb el Cor de Cambra Francesc Valls.

Josep Maria Martí Duran, arxillaüt

Pere Lluís Biosca, direcció

Cor de Cambra Francesc Valls

El Cor Francesc Valls va ser fundat el novembre del 2003 per tal de participar, durant tot l'any, a les misses conventuals de la Catedral de Barcelona, oferint setmanalment un variat repertori de motets i cants polifònics en funció dels textos propis de cada dia litúrgic. També participa setmanalment a les misses internacionals de la Basílica de la Sagrada Família, fet que li ha permès desenvolupar un repertori específic de música sacra per a cor i orgue, del barroc a l'actualitat. Constituït per un grup estable de vuit a dotze cantants professionals, alguns dels seus membres també actuen com a xantres i animadors del cant del poble en laudes, vespres, viacrucis i misses dominicals i festives, garantint la seva presència en més de 350 oficis anuals.

El treball del Cor Francesc Valls, combina tant la interpretació de la polifonia religiosa de tots els temps, així com de les obres inèdites dels antics mestres de capella de la Catedral de Barcelona, que són introduïdes novament dins la litúrgia. L'exemple més rellevant d'aquest procés de recuperació el trobaríem en el Cant de la Sibilla, on s'ha reconstituït la litúrgia i el vestuari del segle XVI, s'utilitza la partitura original del s. XV, conservada als arxius capitulars, alhora que anualment s'encarrega un cant final a cura de compositors de prestigi.

A banda de la seva activitat principal vinculada a la Catedral i a la Sagrada Família de Barcelona, el cor ha actuat en diversos escenaris i certàmens europeus, i ha enregistrat diversos CDs, d'entre els quals destaca El cant de la Sibilla a la Catedral de Barcelona (Columna Música), que li valgué el "Premi Enderrock al millor disc de música antiga.

El Cor ha adoptat el nom de Francesc Valls (1671-1747), en homenatge a qui fou mestre de capella de la Catedral barcelonina, i un dels màxims exponents de la música barroca peninsular, tot i que part de la seva obra, d'enorme qualitat i interès, resta encara inèdita.

Els seus directors titulars han estat, per aquest ordre: Rafael Murillo, Jorge Coré, Pere Lluís Biosca i David Malet. Des del gener de 2015 n'assumeix novament la direcció Pere Lluís Biosca.

Pere Lluís Biosca, director

Considerat com un dels directors catalans de música vocal amb més projecció, Pere Lluís Biosca manté una intensa activitat com a director i pedagog de la direcció coral. Es formà a Barcelona amb Mireia Barrera, Josep Vila i Pierre Cao i a Hèlsinki amb Matti Hyökki. La seva discografia se centra principalment en compositors catalans del barroc: Mir i Llussà i Tomàs Milans amb l'ensemble vocal La Xantria, i Joan Cererols amb el Cor de Cambra Francesc Valls. Participa regularment en diversos festivals i cicles de concerts, dirigint repertori que comprèn des del renaixement fins a la música actual. Fins el 2016 ha estat director titular del Cor de Cambra ARSinNOVA de Barcelona. Com a director convidat al Cor de Noies de l'Orfeó Català, l'any 2015 va oferir diversos concerts dedicats a la música d'Arvo Pärt, rebent consells del mateix compositor. També ha treballat en produccions del Gran Teatre del Liceu preparant les parts corals de diverses òperes.

Actualment és director titular del Cor de Cambra Francesc Valls de la Catedral de Barcelona, del Cor Madrigal de Barcelona i professor de direcció coral als cursos de la FCEC i de l'Escola Superior del Taller de Músics.

Josep Maria Martí Duran, arxillaüt

Després de finalitzar el grau superior de guitarra al Conservatori Superior de Música de Barcelona amb Jordi Codina, va cursar el Grau Superior d'instruments de corda polsada del Renaixement i del Barroc a l'Escola Superior de Música de Catalunya amb Xavier Diaz Latorre, en l'especialitat de solista i música de cambra, i amb Monica Pustilnik en la de baix continu, obtenint les màximes qualificacions. Paral·lelament es va especialitzar en les tècniques del baix continu i de l'òpera barroca a la Nuova Fabbrica dell'Opera Barroca a Novara, sota la direcció del clavecinista i director Massimiliano Toni i de la directora i coreògrafa Deda Cristina Colonna. Finalment va cursar un Master in Music Performance amb el llaütista Eduardo Egüez a la Zürcher Hochschule der Künste.

És continuista habitual de Le Concert des Nations i Hespèrion XXI (dir. Jordi Savall), Ensemble L'Arpeggiata (dir. Christina Pluhar), Academia Montis Regalis (dir. Alessandro de Marchi), Pinchgut Company (dir. Erin Helyard), La Terza Pratica (dir. Massimiliano Toni), Los Músicos de su Alteza (dir. Luis Antonio González), Musica Alchemica (dir. Lina Tur Bonnet), Accademia del Piacere (dir. Fahmi Alqhai), Early Opera Company (dir. Christian Curnyn) entre d'altres, amb qui ha realitzat concerts en les sales i festivals més importants de tot el món. Com a solista ha realitzat nombrosos recitals a Espanya, França, Àustria i Austràlia.

Ha gravat per a France Musique, Radio France, RNE, Catalunya Ràdio, SONYint, Alpha, i acaba de treure el seu primer disc en solitari Ad Álgea, editat per Cultura Temporal amb un text de Ramón Andrés i que presentarà al Festival Espurnes Barroques. Com a pedagog, darrerament ha estat convidat al Melbourne Conservatorium of Music (Austràlia) i a l'onzena Acadèmia de la Capella Reial de Catalunya, dirigida per Jordi Savall.

Col·laboradors i patrocinadors

Amb el suport de

Amb la col·laboració de

Amb l'ajut de:

Jordi Vilar Materials Bioconstructius · Constructora de Solsona · Sertic Knauf · Excavacions Cots Codina · Oficina de Turisme del Miracle Alapont SA · Gestoria Mas · Tèxtils Aiguadora SA · Piano Bages Òptica Jané · Gràfiques Muval · Oli Migjorn · Celler del Santuari del Miracle · Celler Grau i Grau · Celler Collbaix - El Molí · Urpina Celler Mas Sant Iscle · Celler Comalats · Formatgeria Veciana · Biolord Fundació Casa Dalmases · Xocolates Oro Vivo · Forn de pa Camps Cafès Gener - November Tea · Porc de Palou · La cuina del Ganxet Associació Riubrogent · Associació d'Amics del Poble de Vergós Guerrejat Centre Excursionista de Cardona · Fundació AMPANS